

PESMI

Karl Krolow

OBED POD DREVJEM

V lisasti senci sedeti.
Zrak je bil mlačen in mlečnobel.
Čarobni krog se je raztezal
in ostri žar je otopel.

Kot kače sikajoči srpi
so ob strahu skal zvenčali.
Zeleni blišč je vdiral s polj.
Bodljika je sršala pod stopali.

Skozi rumeni sij kamilic
smo bosih nog z razgrete mivke,
pršeč seno, bežali v hlad
vijolice in sivke.

Tišino votka hrošče krilce.
Počiti, črno z javorom obdan.
Oči ščemi zeliščni prah,
ki se bleščeč seseda v dlan.

Režemo kruh in sir.
Od brad nam teče belo vino.
Razvezani vonj sliv
zaznamo v mesu z bolečino.

Roké potujejo skozi košaro.
V čvrstih ustih so obeti sreče.
Mehki udje, že od rojstva rjavi,
tečejo med listjem, ki trepeče.

OB VODI, ZVEČER

Triangel vodá —
zlat glas, ki drhte
v trstičju in z dna
izteka se že

na žejni obraz
v brestovem gaju,
v svetlobi las
in v vlažnem sijaju

pepelnate rože
zraka, tekoč:
svetle spirituoze, —
v njih rahlo pod noč

že vsak korak tone
in z nebesa seva
modrina, ki klone
v minljivosti dneva.

TAKA SI

Lepo, da si tu ti s trepalnicami,
ki skozi nje nemo modro
nebo desete ure sika
in k meni odpiráš oči
in praviš: ljubim.
Kot želja zraka,
ki se v njem počasi
bližáš, lepa,
in med nama ni
potrebna govorica.
Preprosta pokrajina
z reko proti jugu
se je vkrcala na tvoja pleča.
Vso noč so se roke
nagibale v temo; bile so lepe,
ko si jih z mehko kretnjo
prekrižala v zatilju.

Taka si s svojimi
nemirnimi lasmi in lahno razprtimi
usti, zdaj skoraj podobnimi
v pripeki razpočenim češnjam,
ki so pravkar odpadle v travo.

ZAKLJUČNI PLES

Samotnih strellov,
ki so v deželi stražili jabolka,
znenada ni več slišati.

Zgodnja

je bila žetev.

In dobro dene, oditi v mrtvo pokrajino,
kjer vsakdo lahko nogo položi
v zatilje

zlomljene toplote.

Zdaj se povsod že kažejo klobuki,
ki pred otroškimi zmaji
odhajajo v nebo.

In marsikomu bo zvečer
dišalo težko pivo.

Drugi z odprtimi usti strme:
že spet je tako
kot zmerom v teh tednih...

USTA, ODPRTA V MODREM ZRAKU

Usta, odprta v modrem zraku,
ki lahno staplja rdeče svode,
dehteč kakor oranžna skorja
pred zimo v motni čaši vode.

Za vekami je skrčeno obzorje
do nemih solz, ki so se zbrale v sij:
na sadnem vrtu nežna vertikalna
in med očmi.

In črni letni čas, od juga
veseli lov črne divjadi
gotovo zdaj brez žalosti
odnaša veter, ki v nasladi
vročično igro mišičja hladi.
Meridian brez sence, svetli čad
že seva iz kristala: bodalo
se upogiba ko labodji vrat.

POLDAN JE

Svetloba ne pada zaman
navpik.
Kdor zapre oči,
vidi modre kôse na nebu.
Poldan je. Rože
zlomljenih tilnikov vise
v brezveterju.

Iz kamnoloma sikajo žvižgi.
Namenjeni so steklenici piva
ali pogrešanemu psu.
V kopicah sena
šumijo miši in ženska stegna.
Za dlan široka senca
izginja hkrati
s poslednjim glasom,
ki se sliši.

STARI VEK

Golobi tod dežujejo za fotografe.
Latinski zrak spi
nad kostanjarjevim ognjem.
Že je mogoče nositi polstene klobuke,
ker se tu nikdar
ne vzdigne vihar.
Poljubi in bonboni rastejo
vsakomur v ustih
kot v Paisiellovi operi.

Reci mi končno, da ti je
dosti tega.
Že stoji noč
s črnim stegnom
pred vrati.

Vodi te na odprte grobove.
V njih biva antika
z že davno izteklo krvjo.

LJUBEZENSKA PESEM

Brezbrižno poležavati na levi ali desni strani.
Melono zrezati ali pustiti vodo v čaši,
da topo seva. Milina sveče
zadaj: brez pomena kakor viseči zrak
v noči brez tebe.

Pred oknom
se je kot senčen šopek rož
v sinje popoldne spustil pav.
Ob šesti — uri — sonca si držala žlico
nad krožnikom prosojnih jagod.
Zdaj trpim temo,
to noč, ki ni iz tvojih rok,
zaznamovano s skopim črnim tušem,
z okusom po solzah na ustih
in ostrim vetrom v cvetju.

Za črnim kvadrom
nemí skržat in jaz okušam
vonj osamelosti z večerne mize
med molkom in molkom
v noči brez tebe.

Brezbrižno poležavati na levi ali desni strani
v objemu tišine, ko ročna ura
lahno šteje čas, ogorek cigarete dogoreva...

S prstom opišem onostranstvo,
v katerem sem še pravkar bival
brez rdeče rute krog vratu in rjavih čevljev,
v noči brez tebe:

pod zvezdami te slišim dihati.

RUDJER BOŠKOVIČ IN SODOBNIKI*

Ob 250-letnici njegovega rojstva

Alma Sodnik-Zupanec

Znano je stališče nekaterih fizikov in filozofov do Boškovičevega dela (Priestley, Robison, Lalande, Chlairaui, Davy, Faraday, Ampère idr.), namen našega razpravljanja je, da pokaže vpliv njegove prirodne filozofije pri sodobnikih, in sicer v tistih spisih, ki so nastali v zvezi z Boškovičevim bivanjem na Dunaju (1757/58) in v Nemčiji (1761). Ti spisi so za nas zanimivi tudi z avtorja, ker dobimo v naših knjižnicah gradivo, ki gre v to smer in je v inozemstvu še nepoznano.

V drugi polovici 18. stoletja se je pojavila številna in obsežna literatura iz območja prirodne filozofije, matematike, fizike in astronomije, zgrajena na osnovah Boškovičevega dela iz leta 1758. *Theoria philosophiae naturalis, redacta ad unicam legem virium in natura existentium* (Teorija prirodne filozofije, spravljena na en sam zakon sil, obstoječih v prirodi). Avtorji teh spisov se predstavijo kot »recentiores«, se pravi kot zastopniki novejše, nove znanosti, moderne filozofije in mislijo s tem na Descartesa, Lockeja, Leibniza, predvsem na Newtona in Boškoviča. Visoko ga cenijo, natančno razvijajo njegov nauk, razlagajo ga, prikazujejo prednosti njegovega sistema pred drugimi tedaj aktualnimi sistemi. To so Boškovičevi somišljeniki, ki so se znanstveno šolali ob njegovih delih, lahko bi tudi rekli: Boškovičeva šola v drugi polovici 18. stoletja. V teh delih dobimo marsikaj, kar pripada preteklosti, sholastični tradiciji, vendar to ne zadane bistva te literature. Značilno je že, da se pisci zanimajo predvsem za prirodno filozofijo, za fiziko in matematiko, ne za logiko in metafiziko. Problemi in nauki, s katerimi se je sholastična filozofija izredno natančno ukvarjala, so tu komaj omenjeni ali sploh ne.

* Razprava je bila napisana lansko, jubilejno leto in jo iz tehničnih razlogov objavljamo z majhno zamudo. — *Op. ured.*